

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพของประชากรและประเทศชาติได้ดีที่สุด รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาจึงมีนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น เพื่อเป็นกรยกระดับคุณภาพของประชากรให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมของประเทศที่ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และความเจริญก้าวหน้าด้านวิชาการ ด้านเทคโนโลยี ได้มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศ

ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น ซึ่งพบว่านักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังเล็กและมีอายุระหว่าง 11-12 ปี ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ เพราะความต้องการของตลาดแรงงานส่วนใหญ่ต้องการแรงงานที่มีคุณภาพการศึกษาขั้นต่าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนั้นความรู้ขั้นพื้นฐานเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน อีกประการหนึ่งประเทศที่พัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรม เช่นประเทศญี่ปุ่นนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 ปี จากเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลจึงได้กำหนดให้มีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้น และเห็นชอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามโครงการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้เข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเป็นการจัดการศึกษาแบบให้เปล่า

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้สนองนโยบายดังกล่าว โดยเริ่มดำเนินการงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับจาก

ประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี ในปี พ.ศ.2533 จำนวน 119 โรงเรียน ปีการศึกษา 2534 จำนวน 97 โรงเรียน รวมเป็น 216 โรงเรียน และได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2534 อีกจำนวน 1,053 โรงเรียน และให้ยกเลิกโครงการนำร่องการขยายการศึกษาภาคบังคับพร้อมกับจัดตั้งโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นแทน และมีนโยบายให้เปิดดำเนินการอย่างต่อเนื่องอีก ปีละ 1,000 โรงเรียน ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ ในปีการศึกษา 2537 จำนวนทั้งสิ้น 4,500 โรงเรียน (เดิม แยมเสมอ. 2534 : 2)

จากนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาดังกล่าว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปางได้รับอนุมัติให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโครงการนำร่องการขยายการศึกษาภาคบังคับตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 จำนวน 2 โรงเรียน และโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2534 จำนวน 16 โรงเรียน ปีการศึกษา 2535 จำนวน 20 โรงเรียน ปีการศึกษา 2536 จำนวน 10 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 48 โรงเรียน และมีนักเรียนทั้งสิ้น 2,788 คน จากการวางแผนขยายโอกาสทางการศึกษาของจังหวัดลำปาง จะไปสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7 ในปี พ.ศ.2539 ซึ่งจะมีนักเรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ตลอดแผนจำนวน 29,964 คน (คณะกรรมการการศึกษาการศาสนา และวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. 2534 : 7 - 11)

จากการศึกษาและประเมินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า เรื่องการบริหารจัดการเรียนการสอนนั้น พบว่า ยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่หลายประการ ทั้งในด้านความพร้อมด้านอาคารสถานที่และปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอน จำนวนบุคลากรและครูที่ยังมีจำนวนจำกัด และขาดแคลนครูอีกหลายสาขา ด้านนักเรียนนั้นยังพบว่า มีนักเรียนออกกลางคันเพื่อช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพ และเหตุผลอื่น ๆ อยู่ จากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยได้มองไปถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีผลกระทบต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดสภาพปัญหาการปรับตัวในด้านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ครู เพื่อน และสภาพภายในครอบครัวจะทำให้มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนของนักเรียน และการปรับตัวที่ไม่ดียอมส่งผลต่อสุขภาพจิตที่ไม่ดีด้วย จึงได้ทำ การวิจัยสภาพปัญหาการปรับตัวในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนดังกล่าวขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องงานการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการปรับตัวของนักเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวในด้านการเรียน การสอน ครู เพื่อน และสภาพภายในครอบครัว

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบปัญหาในการปรับตัวของ นักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางการป้องกัน ส่งเสริมแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียน จัดกิจกรรมด้านการเรียนการสอนและกิจกรรม นอกห้องเรียน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในการปรับตัวของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีการปรับตัวที่ดีและมีสุขภาพจิตที่ดียอม ส่งผลต่อการเรียนการสอนของครูและนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน- ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2536

ที่เปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 18 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 1,636 คน เป็นนักเรียนชาย 804 คน นักเรียนหญิง 832 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและหญิงที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง จำนวน 345 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 1.3 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพปัญหาการปรับตัวของนักเรียนในด้านที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 การเรียนการสอน
 - 2.2 ครู
 - 2.3 เพื่อน
 - 2.4 สภาพภายในครอบครัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพปัญหาการปรับตัว หมายถึง ปัญหาต่าง ๆ หรือสภาพการณ์ที่นักเรียนประสบอยู่ และทำให้เกิดความวิตกกังวล ความขัดแย้งทางด้านอารมณ์และจิตใจซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาการปรับตัวในด้านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน หมายถึง ปัญหาหรือสภาพการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่นักเรียนประสบอยู่ และทำให้เกิด

ความคับข้องใจวิตกกังวล หรือขัดแย้งทางอารมณ์และจิตใจ เช่น เนื้อหาวิชา ระเบียบวินัย หลักสูตร สภาพภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน และอื่น ๆ วิตได้ โดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหาการปรับตัวในด้านที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

1.2 สภาพปัญหาการปรับตัวในด้านที่เกี่ยวกับครู หมายถึง ปัญหา หรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครูที่นักเรียนประสบอยู่และทำให้เกิดความคับข้องใจ วิตกกังวล หรือขัดแย้งทางอารมณ์ และจิตใจ เช่น การสอน การปกครองชั้นเรียนความอบอุ่น วิตได้ โดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหาการปรับตัวในด้านที่เกี่ยวกับครู

1.3 สภาพปัญหาการปรับตัวในด้านที่เกี่ยวกับเพื่อน หมายถึง ปัญหาหรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเพื่อนที่นักเรียนประสบอยู่ทำให้เกิดความคับข้องใจ เกิดความคับข้องใจ วิตกกังวลหรือขัดแย้งทางอารมณ์ และจิตใจ เช่น การทำงาน การสังสรรค์กับเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ วิตได้โดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหาการปรับตัวในด้านที่เกี่ยวกับเพื่อน

1.4 สภาพปัญหาการปรับตัวในด้านที่เกี่ยวกับสภาพภายในครอบครัวหมายถึง ปัญหาหรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพภายในครอบครัวที่นักเรียนประสบอยู่และทำให้เกิดความคับข้องใจ วิตกกังวล หรือขัดแย้งทางอารมณ์และจิตใจ เช่น พ่อแม่ ญาติ และบุคคลอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในบ้านและรอบ ๆ บ้านที่เกี่ยวกับเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ วิธีการปฏิบัติของพ่อ แม่ ต่อลูก ซึ่งสามารถวิตได้โดยใช้แบบสอบถามสภาพปัญหา การปรับตัวในด้านที่เกี่ยวกับสภาพภายในครอบครัว

2. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการสอบไล่ของนักเรียนในปีการศึกษา 2535 ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

3.1 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ผู้ที่สอบได้ผลการเรียนระดับ 3.00 ขึ้นไป

3.2 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลางหมายถึง ผู้ที่สอบได้ผลการเรียน ระหว่าง 2.01 - 2.99 ขึ้นไป

3.3 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง ผู้ที่สอบได้ผลการเรียนระดับ 2.00 ลงมา

4. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง ฐานะครอบครัวของนักเรียน โดยยึดเกณฑ์รายได้ของบิดามารดา แบ่งเป็นสามประเภทตามรายงานภาวะเศรษฐกิจของสำนักสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2528 : 28) ดังนี้ คือ

4.1 ฐานะทางเศรษฐกิจสูง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้มากกว่า 5,000 บาทต่อเดือน

4.2 ฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ระหว่าง 1,000 - 5,000 บาทต่อเดือน

4.3 ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท ต่อเดือน